

KOROŠKI SLOVENEK

Naroča se pod naslovom
„Koroški Slovenec“,
Lidová knihtiskárna,
Wien V., Margaretenplatz 7.
Rokopisi se naj pošiljajo na naslov:
Anton Machát, Wien V.,
Margaretenplatz 7.

List
za politiko, gospodarstvo
in prosveto

Izhaja vsako sredo.

Stane celoletno: K 100—
polletno: K 50—
četrletno: K 25—

Za Jugoslavijo
celoletno: 15 Din.
polletno: 8 „
četrletno: 4 „

Leto I.

Dunaj, 5. oktobra 1921.

Št. 29.

Ob obletnici plebiscita.

Celovec, dne 2. oktobra 1921.

Prihaja 10. oktober in z njim prva obletnica koroškega plebiscita. Ne bomo vzbujali neprijetnih spominov in se zgražali nad razočaranji, ki smo jih doživeli koroški Slovenci od razpada Avstro-Ogrske do današnjih dni. Vse te dogodke podrobno raziskati in ugotoviti vzroke, zakaj smo pri plebiscitu propadli, je naloga zgodovinarjev, ki bodo razkrili marsikaj, kar nam danes še ni jasno.

Ob obletnici plebiscita za to ne obračamo naših pogledov nazaj v megleno preteklost, ki nam je naklonila tako temno zgodovino, marveč si rajše začrtamo pota in cilje za našo bodočnost. Skušnja nas je zadostno izučila in sila razmer, močnejša od nas, nam je vsilila prepričanje, da smo koroški Slovenci navezani zgolj na svoje lastne moči in da si moremo in moramo pomagati tudi pod sedanjimi razmerami. Združeni bodo tudi mali močni! Ta resnica ima veljavo vsaki čas in za vsakega, tudi za nas. In ravno sedaj, po enem letu bivanja v novi državi, občutimo koroški Slovenci, kako nujno nam je potrebno, da stojimo vsi, ki se prištevamo k narodnosti manjšini, rama ob rami, eden za vse, vsi za enega.

To spoznanje so rodile v nas razmere, nastale vsled plebiscita. Svojo dobro voljo, varovati naš značaj in koristi slovenskih deželanov, pa pokažemo najbolje s tem, da pristopimo vsi do zadnjega stranki, ki si je stavila nalogo, tubi v bodoče zastopati težnje koroških Slovencev in skrbeti za njihove narodne, gospodarske in kulturne interese. In to je naša „Koroška slovenska stranka“.

Zato se ob obletnici plebiscita obračamo do vseh naših zaupnikov in somišljenikov z iskreno prošnjo, da vsaki po svojih močeh sodeluje s tem, da pridobiva novih članov za na-

šo politično in gospodarsko društvo v Celovcu. Samo, ako bo imela naša organizacija dosti članov in sredstev na razpolago, bo mogla uspešno delovati za koristi domačega slovenskega prebivalstva.

Ker je za vsako stranko največjega pomena političen list, je neobhodno potrebno, da pridno širite naše glasilo „Koroški Slovenec“ ki ne bi smel manjkati v nobeni slovenski hiši. Naročnina je pri današnjih denarnih razmerah naravnost malenkostna. Ako je vseeno ne zmore posameznik, naj naroči list po več oseb skupaj.

S takimi sklepi, ki se morajo čimpreje uresničiti, bomo koroški Slovenci na najlepši in najdostojnejši način spominjali obletnico plebiscita in s tem dokazali, da se zavedamo naših pravic, od katerih nikdar ne bomo odnehali.

Meseca oktober in november naj bosta posvečena naši organizaciji.

Slovenski rodoljubi! Zavedajte se, da leži naša moč edinole v dobri organizaciji. Zato pa na delo!

K 10. oktobru.

Bliža se spomin na dan največje narodne in lahko mogoče tudi največje gospodarske nesreče koroških Slovencev, spomin na dan 10. oktobra 1920.

Tedaj je imel koroški Slovenec pravico, podpisano od 41 zastopnikov raznih držav, med temi je podpis tudi avstrijskega zastopnika Dr. Rennerja, da sme svobodno odločevati o svoji bodočnosti: ali naj se združi z ostalimi brati Slovenci, ali naj hlapčuje nadalje nemškemu gospodu.

To je treba poudariti, da je bila to naša pravica in sicer pravica, ki je na tako slovesen

način podpisana od zastopnikov celega sveta, kakor jih je le malo takih.

In vendar imenujejo naši „Nemci“ to pravico do „plebiscita“, do svobodne samoodločbe, „veleizdajo“. Tisti, ki pozná razvoj javnega nemškega življenja v zadnjih desetletjih, se temu ne bo čudil. Nemški narod je pod vzbujajočo prusko-protestantskih Vsenemcev izgubil vsako smisel za pravo in pravico do drugih narodov. On pozna proti drugim narodom samo eno sredstvo: moč in silo. Saj je vendar izjavil državni kancler Bethmann-Hollweg med groovitim odobravanjem celega nemškega parlamenta, da so zanje mednarodne pogodbe — „Fetzen-Papier“. Ves svet je strmel nad tako v celi človeški zgodovini nezaslišano izjavo in sklenil vojsko do konca, da uči prusko nemštvo spoštovanja do — pravice. Danes morajo plačevati tiste „Fetzen-Papier“, ki jih je v svoji ošabnosti prerazal pruski meč, z milijardami zlata in obenem pijejo sami za-se po — pravici. A če se drugi poslužijo slovesno priznane pravice, je — „veleizdajalec“.

To smo hoteli še enkrat pri tej priložnosti ugotoviti. Ne radi tega, da bi hoteli naše „Nemce“ „spreobrniti“. Ti bodo tulili svojo pesem „veleizdaje“ naprej, tudi angel iz nebes jih ne more prepričati. Samo, da naši ljudje ne pozabijo, da če so svobodno glasovali, da so imeli do tega pravico in nič drugega kakov pravico.

Plebiscit se je končal v korist vsenemštva. Okoli 8000 glasovalcev je bilo s pomočjo italijanskih zastopnikov protipostavno vpisanih v imenike, ki niso imeli nobene ali pa zelo dvomljive pravice. Dr. Jan se je potrudil, da je v izbornem, stvarnem članku v „Slov. Narodu“ dokazal za občino Grebinj, da je bilo samo v tej občini čez 200 neupravičenih glasovalcev.

Ne bomo dalje o tem razpravljali, samo toliko smo omenili, da o d l o č e v a l o pri plebiscitu ni ljudstvo plebiscitnega ozemlja, ampak

PODLISTEK

Ksaver Meško:

Zapiski izza velikih dni.

Ljubljana, v nedeljo 10. oktobra 1920, dopoldne.

Sedim ob oknu majhne sobice v Leonišču zunaj za Sv. Petra cerkvijo, med bolnišnicami, sirotišnicami in hiralnicami, ter pišem te vrstice.

Nedelja je, krasen jesenski dan. Na cesti življenje in šumenje: cestna železnica drvi ostro začrtano svojo pot, vozovi hitijo in drdrajo, avtomobili divjajo. Oblaki prahu kipe iznad ceste, vale se in se trgajo po zraku: pokora in kazen prazniško oblečeni mpožici, ki se ali sprehaja v zložni nedeljski brezdelnosti in neskrbnosti, ali hiti v cerkev, iz cerkve; sovražniki vrtov in dvorišč, kamor se sipljejo v gostih plasteh, sovražni in sovraženi napadeci, ki jih ni mogoče odbiti, ne se jih ubraniti.

Grad nad mestom, otemnel od let, ves umirjen od starosti, se razgleduje z velikimi, bleščočimi se okni — naravnost v okna sije solnce — po deželi, po domovini, tja gor po čudoviti gorenjski strani, proti očencu Grintovcu, za katerim bijejo danes strnjene vrste

tisočih mož in žena, mladeničev in devojk bitke, za stoletja odločilno — bitko, ki pomenja za to najstarejšo panogo našega naroda: biti ali ne biti.

Tudi meni pluje duh, tudi meni hite vse misli čez slikovito gorenjsko stran tja v drugo mojo domovino, vedno ljubljeno, kot more biti ljubljena le prava mati. Res, ni me rodila ona, a dala mi je krov in kruh — vzroke dovolj za toplo, hvaležno ljubezen.

Žal, nisem telesno navzoč, ne stojim v vrstah onih, ki s svojimi glasovi branijo danes domovino. Po tolovajskem napadu na poti iz Celovca v Tinje dne 9. septembra sem dalje časa prebil v bolnišnici v Slovenjgradu. Pretekli četrtek odpuščen sem se peljal naravnost v Ljubljano. Odsvetovalo se mi je od višje strani, naj, ako bom do tedaj okreval, rajši ne hodim ob teh razburkanih dneh na Koroško, da se mi spet ne pripeti kaj neljubega. Glasovalne pravice pa tudi nimam: dne 1. januarja 1919 sem bival še v sedanji Nemški Avstriji, pri Mariji na Zili ob Beljaku. Tako sem se peljal iz Slovenjgrada naravnost v Ljubljano v nadi, da tukaj najprej izvem o izidu plebiscita.

A dasi ne dejansko navzoč v bitki, sem z vsem srcem in z vsemi mislimi pri naših junških borilcih,

Upam in se bojim. Trepetam morda huje tukaj samotni in sam nego oni gori v bitki. Kak bo konec? Zmaga? Poraz?

Kako leno lezejo danes ure...

10. oktobra zvečer.

Krasno popoldne! Prežito v upanju, a tudi v bolni, mučni negotovosti.

Ob velikem, veselem vrišču predmestne mladine se sredi popoldneva pripeljal po Zaloški cesti mimo Leonišča velik lojtrski voz, ves slavnostno ovenčan. Na sprednji prečnici je tik voznika sedel krepek kmetski fant v slikoviti narodni noši, držeč mogočno trobojnico, ki se je veličastno vila zdaj čez šarovito skupino na vozu, zdaj daleč tja čez cesto. Na vozu natlačeno — polno mladine: štiri dekleta v narodni noši, mlada kakor jutranja zarja, lepa kakor roža v najlepšem cvetu, sladka kakor med. Ob njih jaki fantje istotako v narodni noši. Na zadnji prečnici dva orožnika v oblekah izza francoske zasedbe, s črnimi bradami po vzorcu Napoleona III., s sabljami ob strani.

Ob Leonišču je voz zavil v Majarončkovo gostilno. Tam je že čakala godba. Sprejela jih je z veselo koračnico. Fantje so poskakali na

glasovalci izven tega ozemlja, ki niso imeli glasovalne pravice.

To se bo letos slavilo na dan 10. oktobra. Vsenemško koroško časopisje — in vsenemško je vse, ali je krščansko socialno ali socialdemokratsko ali po imenu vsenemško — vabijo k pripravam na slavljenje tega dneva.

Uredništvo dobivlja razna poročila, kako te „priprave“ izgledajo in iz katerih se da posnemati, kako se bo 10. oktober na slovenskem Koroškem „slavil“.

Naj vsa javnost, tudi izven naše države, izve, kakšne da so te „priprave“.

Prva vrsta: organizirani pretepi na narodno misleče Slovence, posebno na voditelje. Teh pretepev je bilo v septembru ravno zadosti, posebno o priložnosti takozvanih „sejmov“. Po poročilih, ki prihajajo, je na prvem mestu beljaški okraj. Marsikteremu Slovincu se je s klofutami ali s stoli „povedalo“, da je Slovenec, rajsko lepo zmerjanje s „čuši“ ima zopet najboljšo sezono. Drugim zopet, ki so imeli topot še srečo, da so se tem pretepom izognili, se obljublja to dne 10. oktobra, k čemur hujskajo navadno ljudstvo posebno uradniki (večinoma tujci) in drugi javni, bodisi državni, bodisi deželni nastavljenici.

Druga vrsta teh „priprav“: „pouk“ pri uradih, posebno pri okrajnih glavarstvih. Postopa se takole. Kakšen falot si izmisli, da ga je Slovenec razžalil, češ da je mimo njegove hiše pel sramotilne pesmi, ali da je „iredentist“, ki ima tajne zveze s Srbijo, itd. Posebno priljubljeno je, na ta način denuncirati mlade fantje in dekleta, osobito od uglednih družin, od obrtnikov, z jasnim namenom, jih s tem ustrašiti, kompromitirati in oškodovati. Dotični se povabi k oblasti. Akoravno se takoj izkaže, da je vsa denunciacija zlobna, podla laž, mu vendar napravi uradnik lepo, z nemškimi oljem namazano pridigo o „ljubezni“, „slogi“, „edinstvi“ itd. Seveda je vedno Slovenec fisti, ki ne pozna te ljubezni, edinstvi in sloge, kajti kakšnemu nemčurju se še nikoli ni kaj takega od strani oblasti reklo. Včasih mora dotični še kakšen „protokol“ podpisati, ki ga v zmedenosti, po dolgi pridigi niti ne prebere ne. Če pa zahtevaš ime tistega falota, ki te je denunciral, da bi se sodnijsko zmenil z njim, dobiš za odgovor k večjemu ljubeznivo miganje z ramo, a imena nikoli ne izveš. Kajne da, izvrstna metoda za „jemand mürbe machen“, ki se seveda dostikrat posreči, ker se dotični bojijo, da bi ne trpeli škode.

Kar je pri teh „pripravah“ za 10. oktober nečastno, je to, da se uradnik posluži tudi zavijanj in mило rečeno — neresnice. Tako se našincem pripoveduje, kako da Nemci trpijo narodno v Jugoslaviji; a pozabi se povedati, da ravno pošteni Nemci v Jugoslaviji, banatski Nemci, nimajo prav nobenih resnih pritožb, da imajo kranjski in štajerski po sili Nemci eno nemško gimnazijo v Ljubljani in še 17 čisto

nemških ljudskih in 2 meščanski šoli in še 25 nemških razredov na slovenskih šolah: pozabijo pa nadalje povedati da 100.000 koroških Slovencev ni ma niti ene same slovenske ljudske šole, akoravno smo z lastnim denarjem sezidali dve krasni šolski palači v Št. Jakobu v Rožu in Št. Rupertu pri Velikovcu! Pozabijo povedati, da se v „balkanski“ Jugoslaviji še nikogar ni preteplo, zato ker je Nemec, dočim je marsikteri koroški Slovenec, ki živi v „kulturni“ Avstriji, moral s krvavo glavico pričati, da je Slovenec.

Po teh „pripravah“ lahko javnost sodi, kakšno bo slavlje 10. oktobra. Mi smo sicer prisiljeni živeti v državi, ktere si nismo izvolili sami in živeli bomo lojalno po postavi te države, če bomo tudi edgradirani za državljane zadnje vrste, če ima tudi zamorec iz Afrike, ki na Dunaju na „Ringu“ lika čevlje, več pravic kakor mi, a ljubezni do države nam s takimi metodami ne boste obudili! Ljubezen do države, ki pusti svojega državljanca nekaznovano pretepati, samo ker se zaveda svoje narodnosti, je seveda nemogoča. In zato tudi ni „iredenta“, če opozarjamo vse tiste faktorje, ki so svojčas obljubili, do hočejo kot mednarodni varuhi čuvati naše pravice, naj se enkrat teh besed spomnijo in naj pazljivo gledajo dogodke bližnje bodočnosti. Kajti mi ne poznamo nobene avstrijske postave, da se mora človek pustiti ubiti zato, ker je iz drugega naroda, kakor iz nemškega, in če nam država to varnost noče ali ne more zagurati, se umevno obrnemo na tistega, ki nas more in hoče varovati!

Naše stališče do „slavlja“ dne 10. oktobra je torej jasno. Že naša čast in naš značaj nam prepovedata, da bi se udeleževali slavnosti, kjer se slavi — neznačajnost enega dela našega ljudstva. A ne samo to! Iz vseh teh „priprav“ lahko vsak uvidi, da Slovenec, četudi bi se iz strahu udeležil, ne bo varen pred nasilnostmi. Zato svetujemo našim ljudem: Ostanite tedaj lepo doma, niti od daleč se ne približujte tem prireditvam, da se ne more reči, da so Slovenci izzivali, če pride do pretepev. Ohranite torej mirno kri! Ni pa seveda izključeno da ne vderejo, kakor lansko leto pri raznih „Siegesfeier“ podivljani napiti pretepači celo v hišo kakšnega zavednega Slovence, da bi ga v lastni hiši pretepli; umevno seveda, da se bo potem vsakdo branil, kakor ve in zna, tudi s protisilo, da mora biti torej na to pripravljen! Torej geslo za 10. oktober: značajnost, previdnost, a nobenega strahu!

Podpirajte našo stvar!

ta, dvignili dekleta z voza, vsi so izginili v krčmo. Neutrudno je svirala godba; mladina se je veselila ob plesu svoje mladosti, prostosti, brezskrbnosti, zdravja in ljubezni.

Vedno so me zanimala naše narodne noše. Duh stare slovenske solidnosti mi diha iz njih, duh naše pristne, ne še po več ali manj okusnih tujih vzorcih in tuji vsiljivosti skvarjene domačnosti. Zanimala so me vsak čas tudi prireditve z narodnimi nošami. Zdi se mi tudi, da nisem nikdar zavidal mladini poštenega razvedrila, mladostne veselosti, ne se srdil, če mladina ni vedno mislila in čutila kakor mi v prelojših letih, ko nam je leglo na duše in na misli že dokaj prahu, in smo že bolj otopeli po mnogih skušnjah, mnogolikih razočaranjih in po ne malim trpljenju.

A danes — resnično, danes me je to sumno i bučno veselje zaskelilo v srce.

Pač sem si govoril: „Saj ti mladi ljudje ne vedo, kaj se no svetu godi. Ne vedo, da bo morda te ure, kar jih oni preveseljačijo in preplešejo, odrezana z našega že itak slabotnega narodnega drevesa veja, ki bo morala v najkrajšem času žalostno usebniti... Toda — kaj jim smem očitati, tem veselim mladim ljudem? Tako daleč je od njih Koroško, kako jih naj boli! Kako morem zahtevati od teh brezskrbnih, da naj trepetajo za moje mater!

In bi ji li mogli pomagati z vso svojo skrbjo, z vsem svojim nemirrom?“

Vse to sem si govoril, govoril spet in spet. Pa sem bil vendar neskončno potr, žalosten do smrti.

Kako se more veseliti človek — in najsi je še tako mlad — če se njegov brat, njegova sestra bori s smrtjo? Kaj šele, če se bori s smrtjo — mati!

V ponedeljek, dne 11. oktobra.

Ves dan od vlade nikakih sporočil. Skrbim me to, kakor gora mi leži na srcu. Če bi imeli za nas ugodna sporočila, čemu bi jih zadrževali? —

Strah me je...

Kar zaporedoma vozijo danes mrlice tod mimo.

Že jutraj so poljali mrtvega vojaka v preprosti krsti. Resno in močje so ga spremljali tovariši na zadnji poti.

(Dalje sledi.)

Iredenta ali absolutizem?

Zavladal je na Koroškem zopet pravi absolutizem, kakoršnega smo doživeli koroški Slovenci edinole za časa svetovne vojne, zlasti pod Stürgkovo vlado. Kakor so kričali tedaj, kričijo tudi danes, da je vse, kar počenjamo Slovenci, veleizdaja, zarota in iredenta. Zato bi najraje videli, da bi po vzgledu avstrijskih kronikov strahovali nas tudi nadalje še z ječo in vislicami.

Le pogledjmo, kako se pregana „slovensko iredento“ na Koroškem. Dva slovenska Korošca, ki sta si po plebiscitu poiskala službe v Jugoslaviji, prideta 24. julija t. l. preko Jepce planine na Koroško. M. ima tu svojo družino, F. svojo mater. Oba imata potna dovoljenja in prideta po poti, ki ni prepovedana. Tostran Karavank naletita na obmejno finančno stražo, ki ju natančno preišče. Pri vsakemu izmed njiju najde par letakov, ki so jih izdali najbrž kaki pustolovci hoteč demonstrirati proti določitvi državne meje, ki poteka po grebenu Karavank. Dasi imasta s seboj samo par vzorcev in noben pameten človek iz tega ne bi mogel sklepati, da se gre za kako protidržavno propagando, ju aretirajo radi „veleizdaje“ in odvedejo po orožnikih na okrajno sodnijo v Beljak. Ko drugi dan vpraša M. žena po vzrokih aretacije njenega moža, ji povedo, da je proti M. bilo predloženega mnogo obtežilnega materiala. S katere strani, se dobro ve. Črez teden dni prepeljejo z orožniško eskorto aretiranca v preiskovalni zapor deželnega sodišča v Celovcu. Zašlišavanje, ki je bilo podobno bolj srednjeveškemu izsiljevanju, kakor pa sodnijskemu postopanju v demokratični republiki, traja do 21. septembra. Ker iz vseh obširnih aktov ni mogoče dobiti ničesar obtežilnega in tudi v preiskavi se nahajajoča sama, ne moreta ničesar takega priznati, ustavi državno pravdnništvo proti njima preiskavo in ju spusti na svobodo.

To je bila trnjeva pot dveh „veleizdajalcev“, ki sta prišla po dveh mesecih preiskovalnega zavora na svobodo, ne da bi dobila večletno ječo ali končala celo na vislicah, kakor so govorili nasprotniki.

In kaj je bilo z učiteljem Wuttejem, o katerem so prinašale celovške „Freie Stimmen“ cele uvodnike, dolžeč ga in dokazujoč mu „iredento“ in „veleizdajo“. Ker ne verjamemo, da bo list tao lojilen, in poročal tudi o rezultatusodnijske preiskave in obravnave, storimo to mi s tem da povemo našim čitateljem, da je bil g. Wutte — oproščen. Tako so bile razgaljene vse laži in je razkrinkan koroški absolutizem, ki ne more delati nobene časti avstrijski republiki. Ali se bodo iz tega koroški politika in koroška vlada kaj naučili? Dvomimo!

Naš dom.

Naš dom! Prekrasna ta beseda,
ki se od ust do ust razlega,
prekrasno mило se glasi:
Naš dom, slovenski Korotan si ti!

Naš dom! Čuvstvo blaženo sreca,
da lepšega se ne pozna,
v naših srcih se glasi:
Naš dom, slovenski Korotan si ti!

Naš dom! Ob Dravi tam deroči,
pogum nam vzbujajoči,
iz dravskih se valov glasi:
Naš dom, slovenski Korotan si ti!

Naš dom! Kjer zibel naša stala je,
kjer mati nas zibala je,
kjer majke naše jezik se glasi:
Naš dom, slovenski Korotan si ti!

Naš dom! Od tujcev tlačjen bil,
mnogo je krvi prelil,
vstajenju zdaj nasprot hiti:
Naš dom, slovenski Korotan živi!

Naš dom! Planin visokih raj,
ti živel boš na vekomaj,
iz naših prs se zdaj glasi:
Naš dom, slovenski Korotan si ti!

Pravosodje v Celovcu.

Zanimivo poročilo beremo zadnje dni v nemških listih. Ko je bil pas „A“ od Jugoslovanov zaseden, je g. Fr. Krašna, kaplan v Dobrlivasi tožil sedem oseb radi žaljenja časti. Štiri osebe so bile obsojene v zapor od 24 ur do enega tedna. Proti tej obsodbi so obsojeni po odhodu Slovencev napravili priziv na deželno sodišče v Celovcu, ki je spoznalo, da inozemsko sodišče nima pravice končno veljavno razsojevati. Tožnik naj se izjavi, ali zahteva novo postopanje, če ne, naj se vse ustavi. Proti temu odloku je tožitelj ugovarjal pri okrajnem sodišču v Dobrlivasi in se pri tem skliceval na dejstvo, da so bila po mirovni pogodbi jugoslovanska sodišča v pasu „A“ pooblaščená, pravomočno soditi. Tožitelj je naznanil, da napravi pritožbo na komisijo, ki je po mirovni pogodbi vpostavljená za upravna vprašanja in ob enem pritožbo na avstrijsko najvišjo sodno oblast.

Na to je generalno državno pravdnništvo pri najvišjem sodišču na Dunaju napravilo pritožbo zoper odlok deželnega sodišča v Celovcu in najvišje sodišče je dne 9. septembra pod predsedstvom dr. Zviedineha o tem obravnavalo. Zastopnik generalnega državnega pravdnništva je naglašal, da odlok deželnega sodišča v Celovcu nasprotuje mednarodnim načelom in mirovni pogodbi St. Germainski. Po členu 50 te pogodbe se je pas „A“ zasedel od S. H. S. oblasti in se je upravljal po postavah te države. In po glasovanju je Avstrija v smislu mirovne pogodbe zavezana, pripoznati sodbe, ki jih je izreklo jugoslovansko sodišče. Deželno sodišče v Celovcu je kršilo postavo in stvar se mora spraviti pred prizivno sodišče.

Le ta odlok najvišjega sodišča nam daje neko zadoščenje. Obžalujemo, da so oblasti v Celovcu dale se speljati tu na neko pot, na kateri sodnik naj politiku ne sledi. Politika je dostikrat le laž, hinavščina in dobičkarštva, pravica pa naj bo, kolikor je človeku mogoče, nepristranska, naj ne gleda na prijatelja ali neprijatelja, na Nemca ali Slovenca, marveč naj hodi strogo svojo pot in če bi se vsled tega tudi svet podrli. Pravica mora vladati razmere, tudi politične, ne pa da bi politika komandirala pravosodstvo. Petdeset let sem pa se je čulo, zlasti na Koroškem, preveč pritožb! Nastavljali so vodilne sodnijske moči vsenemški voditelji, država pa je bila preslaba, da bi bila ustavila ta nered. Potem so družabne razmere silile sodnike v vsenemško družbo in ljudje so pravili, da so se nekatere sodbe kovale v gostilnah, pri pivu od venemških politikastrov.

Da bi zdaj mogel v Celovcu katerikoli, tudi najmlajši sodnik, biti mnenja, da je sodba jugoslovanskega sodnika v pasu „A“ neveljavna, ne moremo verjeti, zato bi bilo zanimivo izvedati, kako se je moglo deželno sodišče v Celovcu tako blamirati.

Ali bodo kričači v Dobrlivasi res „pihalí kašo“ ali ne (saj je ne bojo) nam je sicer vse eno; veselimo se pa odloka najvišjega sodišča raditega, ker je zdaj najvišja oblast jasno povedala, da je jugoslovanska uprava pravomočno obstojala. Zana prejšnje ne bo moglo preganjati naših ljudi, ki so od jugoslovanskih občin, sekvestrov itd. prevzeli v najem posestva in polja; zdaj se pa jih meče na cesto in se zahteva od njih vnebovpjijoča odškodnina.

Trezni nemški juristi, tudi v Celovcu, niso ne za trenutek dvomili, da so ukrepi jugoslovanskih oblasti pravomočni, politikastri pa so hoteli drugače. Zato pa pravimo: dajte svoje uradnike — politikaste — drugam, nam Slovencev pa dajte sodnike, ki so sodniki in nič drugega, pa bomo zadovoljni mi, država si bo prihranila dosti dela in sodniki bodo imeli več ugleda.

Burgenland — koroški Slovenci.

Ko je Ogrska sklenila z antanto mir v mestecu Trianon na Francoskem — zato trianonska pogodba, kakor večkrat berete — se je Ogrska zavezala, izročiti novi Avstriji deželico, ki se imenuje Burgenland. To deželico tvorijo nekateri komitati na nižje-avstrijsko

štajerski meji, prebivalci so Nemci, Mažari in okoli 50.000 Hrvatov. Po številu prebivalstva je tako velika kakor sedanja Koroška.

Koncem avgusta bi morala Ogrska oddati Avstriji to deželo. A Mažari so rekli „nemtudom“, kar pravi „jaz ne razumem“ ali jaz razumem samo po mažarsko, ljudstvo se je deloma samo uprlo, deloma pa so prišle pomagat oborožene „bande“ iz Ogrske. Avstrija, ki je začela zasedati deželo, je bila prisiljena, potem ko so imeli, orožniki dosti žrtev, se umakniti in prepustila antanti, naj ji deželo izroči.

Medtem, ko se diplomati, kakor po navadi, pridno pogajajo in grozijo Ogrm s črnim in papirjem, so ti upor še bolje organizirali ni nekažejo ravno bogve kako velike dobre volje, antanto ubogati.

Medtem pa uganjajo, kakor poročajo nemški listi — pred nami leži „Reichspost“ — v deželi različne, ne ravno prijetne reči, da kradejo, ropajo, vlačijo, ljudi okoli, tako da jih je menda par tisoč pobegnilo v Avstrijo itd. Mi nimamo nobenega povišja, da bi o resničnosti teh nemških poročil dvomili, kajti tudi mi Slovenci poznamo Mažare, da imajo vse drugo kakor „viteške“ manire, kar namreč Mažari tako radi sami o sebi trdijo. Mi pomilujemo, četudi „barbarski“ Slovenci, Nemce v Burgenlandu in jim iz srca želimo, da bi mogli kmalu mirno in varno živeti na svojem domu; kaj to pomeni, biti ukraden, oropan, bežati pred podivjano družaljo, živeti v prognanstvu, vse to namreč smo izkusili še v obilnejši meri mi — koroški Slovenci. In zato imamo sočuzte z vsakim, kteremu se kaj takega pripeti.

Enkrat namreč, menda še ni tako dolgo, da bi se nemško časopisje in tudi uredniki „Reichsposte“ in „Kärntner Tagblatta“ tega ne spominjali več, bilo je v majniku l. 1919, tedaj so se enake in še hujše reči godile tudi v sedanji Avstriji, samo da „bande“ niso bile mažarske, ampak nemške in da se ni kradlo, ropalo, pobijalo, zapiralo ljudi pri Nemcih, ampak pri — koroških Slovencih. Tedaj pa je bil slovesen molk v vsem, tudi v „krščanskem“ časopisu: tiste tolpe, ki so to pregrešile na koroških Slovencih, pa tedaj niso bile mažarske ampak nemške. „Reichspost“ ni imela poguma obsoditi tako, kakor sedaj Mažare, ampak še letos je pisala o „Kärntner Helden“, akoravno dobro ve, koliko „Plattenbrüderjev“ iz Dunaja je bilo zraven.

Ne bomo naštevati neizmerno materialno škodo, ki so jo tedaj trpeli koroški Slovenci in primerjali tedanju našo usodo z usodo Nemcev v Burgenlandu — ako so namreč nemška poročila v časopisju resnična — ker na slovenskem Koroškem so se tedaj godile reči, o kterih v Burgenlandu od strani Mažarov pač ni slišati. Kot pričo, ki jo mora pač tudi glavno krščansko-socijalno, glasilo, „Reichspost“ pripoznati, navedemo o tistih dogodkih samo knezoškofo dr. Adama Heftler v Celovcu, ki piše o tistih „junaštvih“ na slovenskem Koroškem v svojem pastirskem listu od 19. junija 1919 dobesedno: „Žalibog so podivjani roparji v mnogo cerkva ulomili, oltarje podrli, okna, klopi in cerkveno opravo razbili. Mašno obleko so okradli, ali pa raztrgali. Pijani zločinci so se v mašno obleko oblekli, ter po cerkvah plesali. Svetnike so razbili, kip Brezmadežne Device so na vrvi po polju vlačili, križe so uničili, monštrance, kelihe in ciborije so okradli in na več krajih so podivjani, cerkveni roparji iz posvečenih cerkvenih posod po gostilnah pili in se tam upijani. In največja hudobija, najhujši zločin? V več cerkvah so razbili tabernakelj ter med grdim kletjem in preklinjanjem, oskrunili zakrament presv. Rešnjega Telesa. Svete hostije so v rokah zmečkali, zmetali po tleh ter pohodili. Zraven so grdo Boga preklinjali.“

To se ne godi sedaj v Burgenlandu pri tamošnjih Nemcih, ampak tako se je godilo v majniku l. 1919 na slovenskem Koroškem. Kdo pa je imel, tedaj za nas srce in sočutje, kdo pa se je tedaj zavzel za krščanstvo, ki se je tako oskrunilo in blatilo? „Reichspost“, ki hoče biti svetoven list, bi pač moralo biti to znano in zato naj bi bila vsaj bolj previdna, če piše, kakor v ostudnih majnikovih člankih o „koroškem junaštvu“ in če sedaj toži o vsega obsojevanja vsednem nasilstvu nad Nemci v

Burgenlandu! Od drugih strank, ki so hujskale in hujskajo še sedaj k umoru in pobijanju koroških Slovencev, to itak ne moremo pričakovati. A od stranke, ki hoče biti krščanska, bi se pač lahko zahtevalo nekaj več — krščanske resnice in krščanske ljubezni! Saj sedaj občutite v Burgenlandu, četudi ne v tisti meri kakor mi koroški Slovenci — kako da boli krivica.

⊗ TEDENSKI PREGLED ⊗

Avstrija.

Zapadna Ogrska.

Poslaniška konferenca v Parizu je sklenila, da zahteva od Ogrske, da izprazni Zapadno Ogrsko (Burgenland) do 4. oktobra. Ker je poslaniška konferenca zvedela, da namerava ogrska vlada še nadalje mobilizirati, je obvestila ogrsko vlado, da antanta tega ne more dovoliti pod nobenim pogojem.

Iz Budimpešte se javlja, da je bil preteklo sredo rojstni dan nove samostojne zapadne ogrske republike. Bivši ministrski predsednik Friedrich je prevzel vodstvo nove republike.

Poslaniška konferenca je bila takoj obveščena o tem novem koraku Friedricha.

Sedaj je prišlo do tega, kar je lahko vsak, kj bistro gleda in trezno misli, že v duhu videl. Ogrji ne grejo zlepa iz Zapadne Ogrske. Oficijelna ogrska vlada pravi, da nima moči, da bi pregnala vstaše in njih vodjo Friedricha, in si umiva roke v nedolžnosti. Friedrich pa, ki je faktičen gospodar v Zapadni Ogrski, se ne zmeni niti za Veliko niti za Malo antanto, ampak hujska ljudi, da naj vztrajajo proti Avstriji in proti antanti. Na zborovanju lige krščanskih žen je rekel: Prinašam Vam v Budimpešto pozdrave iz kraja, kjer prebivajo še pravi Ogrji. Dal sem zvoniti v cerkvah in rekel sem ljudstvu, da naj le oči zaprejo in naj vdarijo na desno in levo.

Ne vem, kdo bo sedaj poslal vojaštvo v Zapadno Ogrsko. Mogoče kitajska kraljica. Toda antanta naj se le posvetuje in pogaja; mi pa zaprimo oči in vdarimo na desno in na levo!

Tago gospod Friedrich! Avstrija je brez moči, da bi si poiskala sama pravice in kar ji gre po trianonski pogodbi. Antanta se pa tudi ne gane. Mogoče se pa le najde kaka država, ki bi šla po kostanj v žrjavico...

Odstop finančnega ministra. Kakor poročajo časopisi, bo odstopil finančni minister Grimm. Na njegovo mesto pride najbrž dr. Gürtler.

⊗ RAZNE NOVICE ⊗

Napad na avstrijsko-ogrski meji. Pri Fürstenfeldu so napadle mažarske tolpe dne 1. oktobra t. l. vasi Gellersdorf in Neubrenten. Napadli so jih s puškami in z ročnimi granatami. 1 avstrijski orožnik je zginil, enega Ogra so našli mrtvega v grmovju.

Draginja na Dunaju. Tekom prihodnjega tedna se bo zvišala voznja na tramwayu na 15 do 16 K. do sedaj je stala 10 K. Istotako se podraži z 2. okt. bel kruh; hlebec belega kruha, ki je stal do sedaj 40 K, stane zaneprej 48 K.

Italijanski poslanik na Dunaju. Italijanski listi javljajo, da je imenovan za poslanika na Dunaju marki Orsini, dosedanji poslanik v Bernu.

Belgijska zbornica proti ženski volilni pravici. Belgijska zbornica je zavrgla z 89 proti 66 glasovi predlog, po katerem naj bi po zakonu dobile ženske volilno pravico v provinciji. Matere in vdove po v vojni padlih vojakih imajo volilno pravico.

Pozabljen Esad paša. Kakor znano, je bil pred 14 meseci umorjen v Parizu Esad paša. Ker njegovi sorodniki niso dovolili, da se pokopne njegovo truplo na pokopališču, so ga shranili začasno v takozvanem skladišču mestne občine, kjer se še vedno nahaja. Dnevna „ležarina“ za Esad pašo znaša 1,40 fr. Do sedaj se še ni nihče prijavil, ki bi shranil truplo človeka, ki je bil slaven in poznan v društvu

evropskih diplomatov. Tajnik skladišča je te dni izjavil, da bo dal pokopati Esad pašo na kateremkoli pariškem pokopališču, ako se nihče ne javi, ki bi končno preskrbel za njegovo posmrtno bivališče.

DNEVNE VESTI IN DOPISI

Članom K. S. S. je vsaki četrtek v naši pisarni v Celovcu (Mohorjeva hiša) na razpolago bodisi kak naš polanec ali odbornik političnega in gospodarskega društva, ki sprejema razne pritožbe in daje potrebna pojasnila.

Pol. in gosp. društvo za Slovence na Koroškem v Celovcu.

Št. Peter na Vašinjah. Kakor vsako leto, smo obhajali praznik Marijinega rojstva pri sloveči božji poti na Lisni gori, ki spada k naši župniji; a kako smo bili razočarani, ko so nastopili med Božjo službo pevci iz Rude in so med sv. mašo, ki jo je bral naš g. župnik, prepevali nemške pesmi. Božja pot na Lisni obstoji že 117 let in to je bil prvi slučaj, da so se morali umakniti naši slovenski pevci nemški pesmi, da se tako izpolni volja nemškega župnika iz Rude. Germanizacija na Rudi gre že v klasje: zato grabežljive roke posegajo že po naših svetiščih; a kako se motite! Št. Peter je in ostane skala, niti za las ne odjenjamo od naših pravic. Zato g. župnik, mi tukaj javno protestiramo, da bi se še ponovno dovolil dostop tuje germanizacije v našo župnijo; ker mi se ne damo kar tako prodati Celovškemu Heimatdienstu.

Žitaravas. Bolezen griža pojavila se je tudi pri nas in zahtevala precejšnje žrtve, umrlo jih je v naši primeroma majhni župniji že 12 oseb na tej bolezni. Najbolj prizadeta je Kavšejeva hiša v Goričah, kjer so umrli gospodar, gospodinja in 9 letni sin. Umrli je med drugimi tudi 40 letni fant Janez Travn v Kotu, po poklicu krojač. Bil je splošno priljubljen človek, kateri je po izkušnjah, pridobljenih križem sveta, postal zaveden Slovenec in zagovornik naših narodnih pravic. Tragično pri njegovi smrti je tudi to, da smo tam, kjer bi imeli v enem tednu praznovati njegovo poroko, imeli njegovo sedmino (mrtvaško pojedino). N. p. v m. — Da bi kužnih bolezni nas Bog varoval in od nas odvrnil, ima naša župnija in več drugih že sto let procesijo h kapelici sv. Rozalije v cerkvi sv. Eme (sezidane na razvalinah rimskega tempelna boginje June) nad Globasnico. Letos, ko nas je Bog s to hudo boleznijo obiskal, pokazalo se je, da ni še vgasnila živa vera naših prednikov v ljudstvu. Zbrali so se v nedeljo dne 18. sept. v veličastnem številu v farni cerkvi in šli potem v procesiji dve uri daleč na hrib k sveti Rozaliji prosit priprošnje pri Bogu. In še nekaj naj omenim. Ko smo se druga leta isto nedeljo vračali od crkvenega opravila iz hriba, piskalo in plesalo se je v vsaki gostilni spodaj, ali letos pa je piščalka molčala in marsikdo se je spomnil, da večkrat prižene edino le šiba čredo na pravo pot, čez katero naj bi tudi brez nje ne smeli siliti!

Sveče. Umrli je 1. okt. t. l. č. g. župnik in duhovni svetnik Janez Schuster v Celovcu, kamor so ga bili pripeljali v bolnico. Pogreb bo v Svečah. Rajnik je dosegel starost 82 let. Pastirval je od leta 1883. v Svečah, kamor je bil prišel iz Borlj v Zilski dolini. Letos je stopil v pokoj. Bil je ljubljenec svojih faranov in sobratov. N. v. m. p.!

Dopisniku iz Reberce. Veseli nas, da se oglašajo v našem listu tudi slovenski delavci. Kakor smo že večkrat naglašali v „Kor. Sl.“, je naša stranka slovenskega delavnega ljudstva, in je njen namen predvsem, varovati in zastopati koristi slovenskih kmetov, delavcev, najemnikov na Koroškem. Zlasti po plebiscitu je postalo neobhodno potrebno, da ostanemo združeni vsi Slovenci ne glede na stan in politično prepričanje. Za vzgled naj nam bodo Nemci zlasti pa koroški socijalni demokratje, ki so v prvi vrsti Nemci oziroma najhujši renegati in potem šele socijalni demokratje.

GOSPODARSKI VESTNIK

Koroško gospodarstvo.

Iz seje deželnega kulturnega sveta dne 19. sept.

Država in dežela. Predsednik Šumy opozarja, da spadajo po ustavi avstrijske države vse kulturne zadeve v kompetenco dežele. Zato nikakor ni pravilno, da država daje n. pr. izvršilne naredbe k postavi o naseljevanju ali postavne predloge o uvedbi dednih najemnikov.

Dostatek k postavi o naseljevanju. Tajnik Washietl poroča o novih določbah, ki prvo postavu naj izpopolnijo. Izvršilna naredba pove, da se posestva razpišejo in se čaka 2 leti, da se kdo zglesi. Ali kaj, če nikogar ni? Vladni svetnik Urbas ojasnuje, da se bo potem pač v tem času na novo razpisovalo. Potem pa se bo posestvo naznanilo občini, deželi in državi, da ta pošče človeka, ki prevzame.

Okrajna kmetijska zveza (Bezirksverband) se pritegne k sodelovanju: potem se pa morajo dotični osebi, ki dela, povrniti vsaj lastni stroški.

Pomanjkanje krme. Dne 9. sept. se je v tej zadevi vršilo posvetovanje na Dunaju. Ministerstvo ves mesec avgust ni storilo nič, potem je naročilo 200 vagonov koruze, otrobov in melase. A vse to je predrago, država bo morala nekaj doplačati. 12 do 15 kg take krme se potrebuje da se pripita 1 kg mesa! Država je dovolila 300 milijonov podpore. Izvažati se krma ne sme, promet med deželami je prost.

Vnovčevalnica za živino poroča, da bojo ljudje morali prodati 30.000 glav živine in 60.000 ovec, drugo se bo že moglo spraviti skoz zimo. Molzne krave vse kupi okolica Dunaja, klavno živino vzame Dunaj vso, drugače je s teleti. Koroška bo morala prodati 3000 telet in 6000 ovec. Sicer se je pa položaj nekoliko olajšal in ljudje je strah minul. Vlada bo tudi skrbel, da se meso konservira. Meso se bo dalo na led, drugo se bo predelalo v konzerve. Štajerska je zahtevala, da vlada vse to izvede, z mesom pa naj razpolaga mesto Gradec. Vlada je potem objavila še naredbo o pripravljanju krme; ta naredba je bila nepotrebna, ker kmetje sami vedo najbolje, kako je treba s krmo ravnati.

Kmetijske šole: Za vstop v kmetijsko šolo se je zglasilo 83 fantov. Ker se more v en razred sprejeti le 25 učencev, se bo za prvi razred priredila vzporednica. Stroški za upravo in drug potrebščine bo jo znašali 250.000 kron. Za šolo na Litzlhofu se je zglasilo 70 fantov, 43 se jih je sprejelo; drugih 60, ki v Celovcu in na Litzlhofu niso bili sprejeti, se bo razdelilo na šole v Wolfsbergu in pri Koprijanu (Velikovec). Tudi deklet se je za gospodinjstvo šolo zglasilo za vsak razred 50 do 60, sprejeti se jih more le 20! Šola pri Koprijanu se bo prihodnje leto preuredila v gospodinjstvo šolo. (Opomba uredništva: Obžalovati je, da se na vseh teh šolah nihče ne ozna na našo slovensko kmečko mladino. Obžalujemo, da se šolskim sestram v St. Ruprehtu, ki so bile že priredile gospodinjstvo šolo za dekleta in so iste vzorno vzgajale, delajo neprestane ovire. Kje so kulturne pravice za Slovence na Koroškem?) (Dalje sledi).

NAJNOVEJŠE VESTI

Zapadna Ogrska.

Vlada v Budimpešti je izdala sledeči komunikacije: „Dne 3. okt. t. l. je izpraznila ogrska uprava zapadno Ogrsko (Bugenland) po predpisih trianonske pogodbe in po določilih medzavezniške komisije“.

V zapadni Ogrski se pa še vedno potikajo madžarske tolpe in povzročajo nemir med prebivalstvom. Ravno se zopet zavija, da so napadle tolpe, ki imajo dovolj orožja, v noči od 2. na 3. t. m. obmejno avstrijsko posadko.

Radi tega stoji dunajska vlada na stališču, da morajo iz zapadne Ogrske zginiti najprej oborožene tolpe, potem bo prevzela avstrijska vlada ta del ozemlja v svojo upravo.

Velika poneverba.

Neki 26letni Holandec, po imenu Duim, si je znal na Dunaju pred kratkim pridobiti posebno zaupanje dunajskih velikih bank in drugih denarnih zavodov. 1. okt. je pobegnil in poneveril neverjetne vsote denarja. Osleparil je razne banke za več kot 1 milijardo avstr. kron.

Na Dunaju je umrla dne 1. t. m. kneginja Paulina Metternich-Sandor v visoki starosti. Znana je bila izven mej prejšnje Avstro-Ogrske; posebno si je stekla mnogo zaslug za ustanovitev dunajske Poliklinike in rešilnega društva.

Borza. Dunaj, 4. okt. 1921. 100 iersl. K — 1080 n. avstr., 100 česk. — 2600 n. av., 100 mark — 2100 n. avstr., 100 lir — 10.100 n. av., 1 dolar — 2510 n. av., 100 franc. fr. — 18.000 n. av., 100 švic. fr. — 43.900 n. av., 100 bolg. — 1640 n. av.

Izkaz darov: Za pogorelega Florjan-a Tribuč v Riharjivasi pri Žreleu je daroval neimenovani gospod iz Celovca znesek 1000 kron.

Zahvala.

Vsem onim, ki so nam stali ob času mučne boleznin in smrti našega nad vse ljubljenega, skrbnega, in nepozabnega očeta

ANTONA MARKTL,

vsem, ki so ga spremili na njegovi zadnji poti k večnemu počitku, posebno č. g. duhovnikom Francu Mikula, Ivanu Sekol, J. Košir, č. g. bogoslovcu Trabesingerju, pevcem za ganljivo petje, sorodnikom, znancem ter vsem čuvstvujočim izrekamo tem potom najizkrenejšo zahvalo.

Šmiklavž, 16. sept. 1921.

Marjeta Marktl, žena.

Štefan in Nikolaj Marktl, sinova.

Povodom smrti naše iskreno ljubljene hčere, sestre

ALBINE PROSEKAR,

p. d. Razajeve na Plečivcu

se P. n. občinstvu prav prisrčno zahvaljujemo za veliko udeležbo pogreba, iskrena hvala za darovane vence in cvetlice in posebno pevcem iz Bilčova za ganljive žalostnike, s katerimi so izkazali rajni zadnjo zemeljsko čast. Kotmaraves, dne 25. sept. 1921.

Zalujoča Razajeva družina.

Listnica uredništva.

Dopisniku v B. Dr. K. piše v „Sl. N.“, da je „Koroška Domovina“ dobro urejevan, z dopisi iz vse slovenske Koroške opremljen list, ki ostro zasleduje vse, kar se piše pri nas o Koroški in odgovarja točno na vsako pritožbo o nemškutarskih nasilstvih. Da „K. D.“ tudi njegovega uvodnika v 205. št. „Sl. N.“ ni prezrla, je razvidno iz št. z dne 30./IX. t. l. Gosp. univerz. profesorju priporočamo, da jo čita in si naroči tudi druge celovške liste, v katerih bo našel mnogo svojega gradiva. Ako naš list ni po njegovem okusu, mu ne moremo pomagati, kajti „K. S.“ ne pišejo učenjaki, marveč koroški Slovenci, ki so ostali na domači grudi. Da pa med njimi ni tako izvežbanih časnikarjev, kakor jih ima po njegovem mnenju „K. D.“, je najmanj njih krivda.

Francišek Čermák,

DUNAJ V.,
Mittersteig 23-15
priporoča svoj zavod
za izdelovanje

angleških in
dunajskih

pian in pianin

(klavirjev).

Tudi export!